

INTERNATIONAL
DEBAT & ANALYSERedaktør: Jette Elbæk Maressa
jema@jp.dk

I samarbejde med

The Washington Post

Danish Institute For Internationale Studier

CENTER FOR MILITÆRE STUDIER
KØBENHAVNS UNIVERSITET

Vesten står med en stor chance, som ikke må spildes

Iran vil gerne indgå en atomaftale med Vesten, lyder det entydigt fra Teheran. Hvis det ikke lykkes, vil det få voldsomme konsekvenser både for Iran og hele regionen.

JANNE BJERRE
CHRISTENSEN

TEHERAN

»Vi er villige til at lave en aftale,« lød det fra Irans udenrigsminister, Mohammad Javad Zarif, da jeg mødte ham i Teheran for et par uger siden.

Zarif fremstår overbevisende kompetent og er entusiastisk og utvetydig i sit budskab: Iran ønsker én gang for alle at løse atomkonflikten og normalisere forholdet til Vesten. Det er en "unødvendig konflikt", for Iran har ikke og vil ikke have atomvåben, understregede han på et seminar på Institute for Political and International Studies.

Stemningen i Teheran er forhåbningfuld, men også realistisk afventende. Alle ved, at Obama skal kæmpe bravt for at få Kongressen til at løfte sanktionerne – faktisk har de indført nye sanktioner, selv efter at man indgik en midlertidig atomaftale med Iran for et år siden. Og både Israel og Saudi-Arabien modarbejder en aftale med alle midler. Selvom det er i Vestens interesse at bryde Irans isolation, tvivler mange iranere på, at P5+1 (USA, Rusland, Kina, Tyskland, Frankrig plus Tyskland) kan og vil levere et kompromis inden forhandlingernes deadline den 24. november.

Men der er samtidig en intens fornemmelse af muligheden for et historisk gennembrud: »Det skal ske nu,« understregede de eksperter, jeg talte med i Teheran. At moderate kræfter som Zarif og præsident Rouhani er kommet til magten, er en kæmpe chance, som Vesten ikke må forspilde. Det er ikke kun Irans økonomi og interne politiske magtkamp, som er på spil, men dynamikken i hele regionen.

Iran vil gerne give Vesten de nødvendige garantier for, at atomprogrammet har fredelige hensigter, hvis sanktionerne til gengæld løftes permanent, understregede de forskere og diplomater, jeg talte med. Men Vesten bliver nødt til at acceptere, at atomprogrammet er en realitet. At indstille programmet eller drastisk nedskalere mængden af centrifuger vil være

politisk selvmord for præsident Rouhani. Dertil har Iran betalt en alt for høj pris, både politisk og økonomisk, for at insistere på sin ret til at udvikle atomenergi.

Siden 2006 har FN's Sikkerhedsråd indført fire resolutioner mod atomprogrammet, og siden 2010 har USA og EU implementeret de hårdeste økonomiske sanktioner indført mod noget land nogensinde. Specielt olieembargoen og blokaden af de iranske banker, der hindrer alle banktransaktioner ind og ud af landet, gør ondt. Dertil kommer drab og attentater på iranske atomforskere, computerangreb på og sabotage af Irans atomanlæg. Alt sammen til ingen verdens nytte: Siden 2005 er atomprogrammet kun blevet udvidet. Det er sanktionernes tragiske ironi.

På den ene side har sanktionerne fortsat omfattende menneskelige konsekvenser, og de fattige og middelklassen rammes hårdt af prisstigninger, inflation og arbejdsløshed. Luftforureningen, der også er forværret af sanktionerne, ligger som en giftig, gul dyne over Teheran og truer enhver, der forsøger at trække vejret.

På den anden side er det kvælende økonomiske pres, man klart fornemmede for et par år siden, taget af. Teheran summer af et enormt byggeboom: Nye motorveje i flere etager baner sig vej gennem byen.

Luksuriøse indkøbscentre og paladslignende boligkomplekser er skudt op i løbet af de seneste år sammen med et væld af mærkevarerbutikker – Calvin Klein, Puma, Fila. Dele af det iranske establishment tjener tydeligvis ustyrlige summer på den nuværende situation. »Sanktionerne kan altid omgås,« som én siger – selvom også dét har store konsekvenser i form af korruption og illegale netværker.

Det vil få voldsomme konsekvenser, hvis man ikke indgår en atomaftale. Rent økonomisk vil Iran blive presset længere mod Rusland og Kina, ikke af lyst, men af nød. »Det er i Rusland og Kinas interesse, hvis der ikke kommer en aftale, for så kan de sælge os mere af deres ragelse, som en forretningsmand udtrykker det.

Irans evne til at agere som stabilisator i regionen og muligheden for at skabe regionale løsninger i

Afghanistan, Syrien og Irak hæmmede af atomkonflikten.

Iran har skåret i udviklingsstøtten til Afghanistan og fjernet subsidierne til sine to-tre millioner afghanske flygtninge med henvisning til sanktionerne. Irans grænsekontrol undermineres af sanktionerne, fordi meget teknisk materiel ikke må sælges til landet – selv Irans indkøb af narkohunde er forsøgt bremset – og det påvirker bekæmpelsen af opium og heroin, der bogstavelig talt smugles i tonsvis over grænsen fra Afghanistan.

Om end Iran deler en lang række interesser med Vesten både i Afghanistan og Irak, afhænger det samarbejde også af atomkonflikten.

»Det kvælende økonomiske pres, man klart fornemmede for et par år siden, er taget af. Teheran summer af et enormt byggeboom.

Som en forsker siger om kampen mod IS: »Havde det ikke været for vores tilstedeværelse i Irak, var Bagdad faldet. Det, vi gjorde, var imod Sikkerhedsrådets resolutioner. Det viser jo, hvor meningsløse de sanktioner er.«

Sammenlignet med mit sidste besøg for to år siden er den politiske stemning i Teheran blevet betydeligt lettere. »Vi kan puste ud nu,« som en analytiker formulerede det.

Den moderate præsident Rouhani, som blev valgt sidste sommer, har endnu ikke leveret de spektakulære politiske åbninger, mange ønsker sig i forhold til landets menneskerettigheder, men blandt dem, jeg talte med, er der respekt for de små fremskridt og forståelse for, at atomforhandlingerne og en stabilisering af økonomien står øverst på Rouhanis liste.

»Alle ved, at Rouhani gør sit bedste,« sagde en forsker og understregede, at Rouhani har opnået »håndgribelige« resultater ved at bremse Irans økonomiske deroute og udfordre de hardlinere, som modarbejder enhver forsoning med Vesten. Først når atomkonflikten bliver løst, kan Rouhani reelt rykke på den politiske front. Men hvis han ikke kan levere en atomaftale, vil hans moderate dagsorden blive kraftigt undermineret.

Atomforhandlingerne handler derfor om langt mere og andet end uran og centrifuger. En aftale vil fundamentalt påvirke den interne magtkamp og Irans politiske drejning. Så de næste uger holder man vejret i Teheran og håber på, at Zarif og Rouhani – de mest kompetente diplomater, Iran kan mønstre – er i stand til at overbevise P5+1 om, at det er i alles interesse at lave en aftale. En aftale, der tillader et "meningsfuldt" iransk atomprogram, garanterer Vesten fuld kontrol med og overvågning af atomfaciliteterne og baner vejen for et permanent løft af sanktionerne. Som en forsker siger:

»En forsoning mellem Iran og Vesten vil have enorm betydning. Vi vil ikke komme i paradisi morgen, men i det mindste vil vi ikke være på vej mod helvede.«

Iranske bygningsarbejdere i gang med opførelsen af et gasraffineri ved Den Persiske Golf, men det er ikke kun industribyggeriet, der trives i Iran for tiden. I Teheran er der tale om et byggeboom. Foto: Vahid Salemi/AP

Janne Bjerre Christensen er ph.d., postdoc/forsker ved Diis